

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2000-2001

28 juni 2001

VOORSTEL VAN DECREET

**– van de heren André Denys, Marino Keulen, Carl Decaluwe,
Dany Vandenbossche en Jo Vermeulen en mevrouw Margriet Hermans –**
**houdende wijziging van sommige bepalingen van de decreten betreffende de radio-
omroep en de televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995**

REFLECTIENOTA

ingediend door mevrouw Marijke Dillen en de heer Karim Van Overmeire

Zie :

699 (2000-2001)

- Nr. 1 : Voorstel van decreet
- Nr. 2 : Verslag

INHOUD

	Blz.
1. Televisie en opinievorming	3
2. Politieke derden	3
3. Gebrek aan objectiviteit en onafhankelijkheid	4
4. Het nieuwe politieke informatieprogramma	6

BIJLAGEN :

Bijlage 1 : Kijkcijfers 2000 politieke derden	8
Bijlage 2 : Hoogste kijkcijfers politieke derden 2000	9

DAMES EN HEREN,

Naar aanleiding van de bespreking van het voorstel van decreet houdende wijziging van sommige bepalingen van de decreten betreffende de radio-omroep en de televisie, gecoördineerd op 25 januari 1995 wenst de Vlaams Blok-fractie de volgende fundamentele opmerkingen te formuleren en onder aandacht te brengen van het Vlaams Parlement.

1. Televisie en opinievorming

In een democratie is het functioneren van een vrije pers van primordiaal belang. De burgers zijn voor een zeer groot deel immers afhankelijk van de media om informatie in te winnen, informatie die mogelijk mee het kiesgedrag kan bepalen en bijgevolg voor het functioneren van een democratie. Daarbij heeft het medium televisie ongetwijfeld de grootste impact. Het is dan ook noodzakelijk dat de televisiejournals en duidingprogramma's een evenwichtig beeld geven van de politieke realiteit.

De openbare omroep is gebonden aan een plicht tot onpartijdigheid, neutraliteit en objectiviteit.

In haar opdracht staat uitdrukkelijk bepaald "dat in de programma's elke vorm van discriminatie dient te worden geweerd. De programma-opbouw geschiedt derwijze dat hij geen aanleiding geeft tot discriminatie tussen ideologische en filosofische strekkingen. De informatieprogramma's, de mededelingen en programma's met een algemeen informatieve inslag, en alle informatieve programmaonderdelen, dienen onpartijdig en waarheidsgetrouw te zijn."

Een essentieel aspect van deze onpartijdigheid is de verplichting om bij materies, waarin de publieke opinie verdeeld is, op evenwichtige wijze alle relevante opinies aan bod te laten komen.

(cf. RIMANQUE K., In een geest van strenge objectiviteit, *Communicatie – Tijdschrift voor Massamedia en Cultuur*, Themanummer Emeritaat Professor Paul Vandenbussche, 1989, (!)

Uit cijfers van uiteenlopende bronnen blijkt echter duidelijk dat deze plicht niet nagekomen wordt. Het systematisch doodzwijgen, of in het beste geval minimaliseren, van bepaalde partijen in Vlaanderen kan immers moeilijk in overeenstemming gebracht worden met welke vorm van objectiviteit dan ook.

Dergelijke situaties zijn onaanvaardbaar.

Om paal en perk te stellen aan dat soort situaties, en ervoor te zorgen dat de VRT een echte objectieve, onpartijdige en objectieve openbare omroep wordt in plaats van een verdediger en beschermer van de belangen van bepaalde partijen, moet er evenredigheid worden gebracht tussen het electorale gewicht van de in het Vlaams Parlement vertegenwoordigde partijen, en de mate waarin ze aan bod komen.

Op het vlak van de ethische kwaliteit staat in de beheersovereenkomst uitdrukkelijk vermeld dat elke vorm van discriminatie dient te worden geweerd. Dit dient consequent te worden uitgevoerd: elke discriminatie van een partij die door de Vlaamse bevolking op een democratische wijze is verkozen moet worden geweerd. Elke partij dient in evenredigheid van het aantal stemmen, uitgebracht door de Vlaamse kiezer en in evenredigheid met haar getalsterkte, die het gevolg is van de wilsuiting van de Vlaming, en rekening houdende met haar prestaties, inzet en ontwikkeling aan bod kunnen komen in informatieprogramma's, informatieve programmaonderdelen en programma's van informatieve inslag, waarbij de standpunten van iedere partij op een onpartijdige en waarheidsgetrouwe wijze te worden vertolkt dienen.

2. Politieke derden

Vandaag wordt de scheeftektrekking in beperkte mate rechtgezet door de uitzendingen door politieke derden.

Deze uitzendingen zijn al lang een doorn in het oog van de openbare omroep en van bepaalde partijen, omdat de uitzendingen door het Vlaams Blok de hoogste kijkcijfers halen.

Een belangrijk aspect is het gegeven dat de keuze van de onderwerpen en thema's die in deze programma's aan bod komen, gebeurt door de politieke derde zelf, die op een onafhankelijke en autonome wijze bepalen wat ze op de agenda plaatsen.

Het is zeker zo dat in het verleden door sommige derden uitzendingen van lage kwaliteit zijn gemaakt. Maar het is evenzeer zo dat de meeste zendgemachtigden duidelijke inspanningen en investeringen hebben gedaan en op het vlak van concept en vormgeving beantwoorden aan de normen.

De openbare omroep is de uitzendingen door derden niet gunstig gezind. Reeds jaren worden deze programma's op een stiefmoederlijke wijze behandeld.

Het overlegorgaan tussen de VRT en de derden werd afgeschaft.

Waar aanvankelijk deze programma's werden uitgezonden tijdens "prime time" werden ze vervolgens verbannen naar zeer late tijdstippen. Vervolgens werd de zendtijd drastisch ingekort, en daarna kwamen deze uitzendingen onder vuur te liggen, omdat er te weinig kijkers waren volgens de mening van de VRT. De politieke derden zouden een handicap voor de VRT zijn in de slag om de kijkcijfers. Men kan zich hierbij natuurlijk de vraag stellen of de slag om de kijkcijfers om half twaalf 's nachts nog kan worden gewonnen.

Toch is het zo dat, ondanks het late uur en het gegeven dat deze uitzendingen door vertragingen bij vorige programma's steevast met een kwartier vertraging beginnen, dat de uitzendingen door derden geregeld meer dan 100.000 kijkers halen (zie bijlagen).

Om het verdwijnen van de uitzendingen door derden te compenseren, wordt gedacht aan een politiek informatieprogramma.

Er dient echter de nadruk te worden gelegd op het gegeven dat in het verleden reeds herhaaldelijk een pleidooi in die richting werd gehouden door de verschillende fracties, echter als een bijkomend programma en niet ter vervanging van de politieke derden.

Indien dit nieuwe programma echter op dezelfde manier tewerk gaat als de bestaande programma's (oververtegenwoordiging van de bepaalde partijen, ten koste van andere), dan wordt het verdwijnen van de uitzendingen door derden geenszins gecompenseerd en wordt het quasi-monopolie van bepaalde partijen nog versterkt.

3. Gebrek aan objectiviteit en onafhankelijkheid

Naar aanleiding van de uitreiking van de prijzen van de radio- en televisiekritiek verklaarde de minister-president dat "de media een belangrijke rol te spelen hebben in de strijd tegen extreem-rechts" en dat de journalist die deze rol wil waarmaken "het Vlaams Blok kritisch dient te benaderen". Op zich is het bijzonder opmerkelijk dat een regeringsleider zo openlijk de media probeert op te leggen welke houding ze dienen aan te nemen en dan nog wel in het bijzonder omdat het het bestrijden van een oppositiepartij betreft.

De vraag dient gesteld wat er bedoeld wordt met "een kritische aanpak van het Vlaams Blok". Moeten niet alle partijen, drukingsgroepen, verenigingen, vakbonden, enzovoort op eenzelfde kritische wijze worden behandeld? Of is zin voor kritiek alleen aangewezen wanneer het het Vlaams Blok betreft?

Er stelt zich inderdaad een probleem betreffende de behandeling van het Vlaams Blok door de media, maar dan juist in de tegenovergestelde zin dan de minister-president de zaken voorstelt.

Uit onderzoeken, wat het medium televisie betreft, waarbij de media – aandacht wordt vergeleken met de democratische representativiteit – blijkt zeer duidelijk dat het Vlaams Blok zwaar ondervertegenwoordigd is in nieuws- en duidingsprogramma's.

Door verschillende onderzoeken en studies wordt bevestigd dat er een scheefgetrokken situatie is in de aandacht die de openbare omroep voor bepaalde politieke partijen heeft.

(cf. LEENKNECHT Pieter, Extreem rechts en de vierde macht. Een onderzoek naar de aandacht voor het Vlaams Blok in de Vlaamse televisiejournals, U.I.A., Departement politieke en sociale wetenschappen, augustus 2000).

De voornaamste bevindingen in deze verhandeling zijn de volgende :

- 1° als partij wordt het Vlaams Blok min of meer naar verhouding met zijn electoraal gewicht vernoemd. Hierbij dient echter te worden gesteld dat deze onderzoekscategorie slechts een minderheid vormt in het totale aantal politieke nieuwsitems (meestal worden politici, en niet de partijen als dusdanig vernoemd), en dus weinig relevant is ;
- 2° mensen van het Vlaams Blok worden zelden of nooit geïnterviewd. Indien ze toch in het nieuws komen, gebeurt dat eerder aan de hand van citaten. Parafraseringen zijn ook zeldzaam in het geval van het Vlaams Blok, omdat journalisten volgens de auteur in dat geval niet genoeg afstandelijkheid kunnen in acht nemen ten opzichte van het Vlaams Blok ;
- 3° het Vlaams Blok komt, in verhouding tot zijn verkiezingsresultaten, beduidend minder aan bod in vergelijking met andere partijen ;

4° tijdens verkiezingsperiodes komt het Vlaams Blok meer aan bod dan tijdens andere periodes, maar niet in zeer grote mate.

Enkele citaten uit deze verhandeling verduidelijken het gebrek aan objectiviteit en het onevenwicht in de aandacht voor een ‘welbepaalde’ partij: *“Het Vlaams Blok blijkt de enige partij te zijn waarvan de politici duidelijk minder in beeld komen in vergelijking met haar meest recente verkiezingsuitslag. Opnieuw kunnen we stellen dat het Vlaams Blok minder in het nieuws komt als het om vertegenwoordigers van de partij gaat. Meer zelfs, gedurende het overlopen van de hoofdpunten kwam in geen enkel journaal van de onderzochte periode een extreemrechts politicus in beeld. De audiovisuele media lijken hiermee een aanbeveling van ‘Extreem rechts, nee bedankt’ op te volgen. Deze organisatie onderstreepte dat uiterst rechtse politici zo weinig mogelijk in beeld gebracht mogen worden.”* (zie tabel 4.8)

“Inzake interviews en quotes krijgen politici van het Vlaams Blok nauwelijks een forum.” (zie tabel 4.9)

“Dat het Vlaams Blok op een andere manier aan het woord wordt gelaten dan de overige partijen zien we nog duidelijker in tabel 4.10. De kolompercentages tonen ons dat het aandeel van politici die indirect aan het woord komen bij de extreem-rechtse partij drie maal hoger ligt dan bij de andere partijen. De totale duur van deze variabele is wel aanzienlijk korter dan de totale tijdsduur van interviews en quotes. Dat zorgt ervoor dat het Vlaams Blok over het algemeen zeer weinig spreekruimte aangeboden krijgt in de journaals.” (zie ook tabel 5.15)

“Vlaams Blokkers kregen in de maand voor de moeder aller verkiezingen slechts 3,5% van de vermeldingen. In de tweede periode werd nog amper vier keer een politicus van de partij vermeld. Er is dus een kwantitatief verschil tussen de twee periodes. Vóór de verkiezingen komen extreem-rechtse politici heel weinig aan bod. Erna is dat nog 4,5 keer minder, dus eigenlijk al bijna helemaal niet meer. Op dit vlak lijkt er dus wel een strategie van onderbelichting werkzaam, zeker in een rustige politieke periode. Met 3,5% in periode 1 kunnen we echter niet beweren dat het Vlaams Blok in pre-electorale tijden evenveel aandacht krijgt als een andere partij van haar omvang.”

“Het overwicht van ondervraagde christen-democraten is groot in de periode voor de verkiezingen. Daarnaast werden vooral socialistische geïnterviewd. Van de oppositie waren de journalisten vooral geïnteresseerd in de Vlaamse groenen ondanks het feit

dat Agalev in 1995 de kleinste partij was.” (zie tabel 5.15)

“Het Vlaams Blok-aandeel in het nieuws lijkt bewust klein gehouden als we vergelijken met de andere partijen. (...) Journalisten zijn blijkbaar nooit – althans in geen van beide onderzoeksperiodes – snel te vinden om de visie van extreemrechtse politici in het nieuws aan bod te laten komen.” (zie tabel 5.17)

“Voorzitter Vanhecke kreeg zelden of nooit een microfoon onder de neus geschoven. En dat terwijl de leidende figuren van de diverse partijen in beide periodes behoorlijk veel gequote worden. We zagen reeds dat zij frequent vermeld en regelmatig geïnterviewd worden. Voorzitters zijn in het Belgische politieke bestel invloedrijke pionnen. (...) De vaststelling dat Frank Vanhecke in alle onderzochte nieuwsuitzendingen slechts één bijdrage van elf seconden leverde, zegt dan ook iets over de mate waarin journalisten het Vlaams Blok een forum gunnen.” (p.57)

Dit ene vraaggesprek op de VRT moet volgens de auteur geïnterpreteerd worden als *“een eenmalige tegemoetkoming aan het omroepdecreet”*.

“Verrassend genoeg constateren we dat de VRT-journalist sneller waardegeladen over een partij spreekt, en dit zowel positief als negatief. Nochtans stelt het omroepdecreet zeer duidelijk dat nieuwsprogramma's ‘onpartijdig en waarheidsgetrouw’ dienen te zijn (Belgisch Staatsblad, 1/5/97 : 10624). Hoewel de percentages van de niet-neutrale vermeldingen haast onbeduidend zijn, lijkt Agalev in de gunst te staan bij de VRT-journalist. Het Blok komt dan weer iets negatiever voor de dag op de openbare omroep.”

“Een interview afnemen van een Vlaams Blokker leek op VTM taboe, een quote is dat al iets minder. Nu, een kleine 5% is ontegensprekelijk bitter weinig. Het is nog altijd tweemaal zoveel als op de openbare televisie.”

“In verhouding tot haar omvang krijgt het Vlaams Blok behoorlijk weinig aandacht in het journaal. Extreemrechtse politici worden niet volledig mond-dood gemaakt, maar toch krijgen ze zelden of nooit de gelegenheid om de kijker rechtstreeks toe te spreken” luidt dan ook één van de algemene besluiten van de studie.

Deze gegevens en vaststellingen bevestigen heel duidelijk dat de openbare omroep blijkbaar een duidelijk hoofddoel heeft binnen haar opdracht: het Vlaams Blok bestrijden.

Dit blijkt ook onbetwistbaar uit verklaringen van de gedelegeerd-bestuurder die enkele weken geleden gevraagd heeft 250 miljoen extra middelen te krijgen van de Vlaamse overheid om zijn rol te kunnen spelen tegen wat hij noemt de “minder democratische partijen” (alsof het aan de gedelegeerd-bestuurder toekomt te bepalen welke partijen democratisch en minder democratisch zijn : alle partijen, vertegenwoordigd in het Vlaams Parlement, zijn zonder onderscheid op dezelfde democratische wijze verkozen).

Dit is duidelijk in tegenstrijd met de opdracht van de openbare omroep zoals die decretaal is vastgelegd en met de beheersovereenkomst waarin uitdrukkelijk bepaald staat dat iedere vorm van discriminatie dient te worden geweerd.

4. Het nieuwe politieke informatieprogramma

De uitzendingen door derden zullen worden vervangen door een politiek informatieprogramma op Canvas met ruime aandacht voor de parlementaire werkzaamheden, geproduceerd door de nieuwsdienst.

Het is belangrijk voor de openbare omroep om aandacht te besteden aan de parlementaire werkzaamheden, maar dan met de nodige waarborgen dat het de werkzaamheden betreft van alle politieke fracties die in de verschillende Parlementen zijn vertegenwoordigd.

Hierbij dient een minimum aan journalistieke deontologie aan de dag te worden gelegd, waarbij er op een nauwgezette wijze wordt over gewaakt dat alles op een onpartijdige, waarheidsgetrouwe wijze wordt weergegeven, niet gekleurd door de persoonlijke overtuiging van de betrokken journalist, maar op een volledige objectieve wijze.

Op jaarbasis dienen alle partijen, vertegenwoordigd in het Parlement, volgens hun getalsterkte aan bod te kunnen komen, rekening houdende met de tussenkomsten en de prestaties die binnen de Parlementen zijn verricht.

Het huidige alternatief voor de politieke derden zoals voorgesteld door de openbare omroep biedt echter deze waarborg niet, rekening houdende met het feit dat dit programma onder de verantwoordelijkheid van de nieuwsdienst zal vallen en met het feit dat deze nieuwsdienst vandaag sommige politici en partijen op continue wijze

bevoordeelt en andere politici en partijen op systematische wijze van het scherm weert.

Daarenboven dreigt het risico dat de VRT zal afglijden van openbare omroep naar regeringsomroep, nu aangekondigd wordt dat ieder programma zal worden afgesloten met een vraaggesprek met de Eerste Minister of de minister-president.

Het is noodzakelijk dat in dit programma alle maatschappelijk belangrijke onderwerpen aan bod kunnen komen en niet enkel die onderwerpen zoals geselecteerd door de journalisten alleen.

Vandaag is het een gegeven dat vele journalisten zich niet langer als verslaggevers beschouwen maar als opiniemakers die de publieke opinie willen bijsturen waar zij het nodig vinden.

Dit blijkt vaak zeer duidelijk uit de keuze van thema's die aan bod komen in de verschillende informatieve programma's.

Het is echter de taak van de openbare omroep om het maatschappelijke debat over belangrijke problemen, ook als het hete hangijzers betreft, ook als het thema's betreft die door het Vlaams Blok op de politieke agenda worden geplaatst, ook als het problemen zijn die door het Vlaams Blok worden aangeklaagd, aan te zwengelen.

Marijke DILLEN

Karim VAN OVERMEIRE

BIJLAGEN

KIJKCIJFERS 2000 POLITIEKE DERDEN

CDO	kijkcijfers	marktaandeel
ma 10/01/00	61.000	6,50%
ma 28/02/00	75.600	10,30%
ma 27/03/00	83.100	11,70%
ma 24/04/00	77.400	9,60%
ma 08/05/00	76.100	9,70%
ma 29/05/00	73.500	9,40%
ma 12/06/00	89.500	10%
ma 26/06/00	102.100	12,80%
ma 09/10/00	128.500	19,50%
ma 16/10/00	72.700	11,40%
ma 23/10/00	49.100	8,30%
ma 13/11/00	71.000	9,20%
ma 20/11/00	72.500	10,10%
ma 27/11/00	69.800	8,80%
ma 11/12/00	130.000	15,40%
ma 18/12/00	74.200	8,90%
Gemiddeld:	81506,25	10,73%

GROM	kijkcijfers	marktaandeel
ma 24/01/00	60.400	4,70%
ma 14/02/00	56.900	7,40%
ma 20/03/00	90.500	11%
di 02/05/00	77.500	10,60%
di 30/05/00	83.400	10,50%
di 20/06/00	81.200	8,60%
di 24/10/00	73.400	8,20%
Gemiddeld:	74757,14	8,71%

NOS	kijkcijfers	marktaandeel
ma 17/01/00	110.800	14,60%
di 08/02/00	106.700	13,30%
di 07/03/00	127.600	16,20%
di 21/03/00	70.400	10,50%
di 09/05/00	85.200	11,10%
di 16/05/00*	73.700	9,40%
di 23/05/00	92.400	13,10%
di 06/06/00	93.700	10,30%
di 27/06/00	46.100	7,10%
di 17/10/00	87.600	10,60%
di 07/11/00	77.000	9,50%
di 21/11/00	97.800	10,80%
di 05/12/00	52.400	6,20%
di 19/12/00	141.000	16,70%
Gemiddeld:	90171,43	11,39%

* uitzending verlegd naar 25/10/00

SOM	kijkcijfers	marktaandeel
di 18/01/00	53.300	6,60%
ma 07/02/00	101.000	12,40%
ma 21/02/00	83.700	10,10%
ma 06/03/00	80.600	9,30%
di 04/04/00	40.500	6,80%
ma 01/05/00	83.200	9,50%
ma 15/05/00	50.000	5,70%
ma 19/06/00	107.100	15,70%
ma 06/11/00	89.200	14,60%
ma 04/12/00	86.700	11,80%
Gemiddeld:	77530	10,25%

VNOS	kijkcijfers	marktaandeel
di 25/01/00	101.000	12,90%
di 22/02/00	85.500	9,30%
ma 13/03/00	62.200	8,20%
ma 03/04/00	39.300	5,10%
ma 22/05/00	75.100	10,10%
ma 30/10/00	57.900	8,10%
Gemiddeld:	70166,67	8,95%

LIBRADO	kijkcijfers	marktaandeel
di 11/01/00	42.500	5,20%
di 01/02/00	62.400	7,30%
di 15/02/00	53.600	6,60%
di 29/02/00	48.000	5,80%
di 14/03/00	50.100	7,10%
di 28/03/00	70.000	8,60%
di 25/04/00	33.500	4,20%
ma 05/06/00	72.700	8,30%
di 13/06/00	38.400	4,90%
di 10/10/00	88.900	11,10%
di 31/10/00	100.500	7,90%
di 14/11/00	92.900	10,90%
di 29/11/00	70.500	8,20%
di 12/12/00	84.300	9,20%
Gemiddeld:	64878,67	7,53%

CDO: Christendemocratische Omroep
GROM: Groene Omroep
NOS: Nationalistische Omroepstichting
SOM: Socialistische Omroepvereniging
VNOS: Vlaams-nationale Omroepstichting
LIBRADO: Liberale Radio- en Televisie-omroep

Hoogste kijkcijfers politieke derden 2000

<i>Hoogste kijkcijfers - uitzendingen boven de 100.000 kijkers</i>				
Rang	Omroep	datum	kijkcijfers	marktaandeel
1	NOS	di 19/12/00	141.000	16,70%
2	CDO	ma 11/12/00	130.000	15,40%
3	NOS	di 07/03/00	127.600	16,20%
4	CDO	ma 09/10/00	126.500	19,50%
5	NOS	ma 17/01/00	110.800	14,60%
6	SOM	ma 19/06/00	107.100	15,70%
7	NOS	di 08/02/00	108.700	13,30%
8	CDO	ma 26/06/00	102.100	12,80%
9	SOM	ma 07/02/00	101.000	12,40%
9	VNOS	di 25/01/00	101.000	12,90%
10	LIBRADO	di 31/10/00	100.500	7,90%

<i>Laagste kijkcijfers</i>				
Rang	Omroep	datum	kijkcijfers	marktaandeel
1	LIBRADO	di 25/04/00	33.500	4,20%
2	LIBRADO	di 13/06/00	38.400	4,90%
3	VNOS	ma 03/04/00	39.300	5,10%
4	SOM	di 04/04/00	40.500	6,80%
5	LIBRADO	di 11/01/00	42.500	5,20%
6	NOS	di 27/06/00	46.100	7,10%
7	LIBRADO	di 29/02/00	48.000	5,90%
8	CDO	ma 23/10/00	49.100	8,30%
9	SOM	ma 15/05/00	50.000	5,70%
10	LIBRADO	di 14/03/00	50.100	7,10%

CDO	Christendemocratische Omroep	CVP
GROM	Groene Omroep	AGALEV
NOS	Nationalistische Omroepstichting	VLAAMS BLOK
SOM	Socialistische Omroepvereniging	SP
VNOS	Vlaams-nationale Omroepstichting	VU
LIBRADO	Liberaal Radio- en Televisie-omroep	VLD